

ผลของการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสสิตทองพัฒนา กรุงเทพมหานคร

EFFECT OF ORGANIZING ACTIVITIES USING LEARNING RESOURCES IN THE
COMMUNITY THAT AFFECT TO SOCIAL BEHAVIOR OF EARLY CHILDHOOD
CHILDREN AT LAMSALIDTHONG PHATTHANA COMMUNITY PRESCHOOL
CHILD DEVELOPMENT CENTER BANGKOK

วดี วงศ์เศรษฐากร^{1*} ปิยลักษณ์ อัครรัตน์² และจอมสุรางค์ ลิ้มปรีเสริฐกุล²
Wadee Wongsatthakul^{1*} Piyalak Akaratana² and Jomsurang Limprasertkul²

Received : 21 December 2024

Revised : 21 April 2025

Accepted : 13 May 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสสิตทองพัฒนา กรุงเทพมหานคร ประชากร ได้แก่ เด็กปฐมวัย ชาย - หญิง อายุ 3 - 4 ปี ศึกษาอยู่ชั้นเตรียมอนุบาล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ที่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสสิตทองพัฒนา จำนวน 3 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 90 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ศึกษาอยู่ชั้นเตรียมอนุบาล ห้องโหลมา ได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายโดยแบ่งกลุ่ม 1 ห้องเรียน จาก 3 ห้องเรียนแต่ละห้องเรียน มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งสิ้น 24 แผน และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้แก่ เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน ช่วยเหลือผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน สนทนาพูดคุยกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน ด้านมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ได้แก่ เล่นร่วมกับเพื่อน ยืมหรือทักทายผู้ใหญ่และบุคคลที่คุ้นเคย รู้จักขอบคุณและขอโทษผู้อื่น และด้านปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ได้แก่ ปฏิบัติตามข้อตกลง ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00 ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

² วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹ Master of Education Program Department of Early Childhood Education, College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University

² College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University

* Corresponding Author's E-mail: Nutwadee1992@gmail.com

ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์แผนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีค่าความสอดคล้องที่ 0.67 - 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน โดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมทางสังคมในแต่ละด้านมีดังนี้ ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ($M = 8.20, SD = 0.89$) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ($M = 8.10, SD = 0.84$) ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ($M = 7.87, SD = 1.04$)

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้ในชุมชน / พฤติกรรมทางสังคม / เด็กปฐมวัย

ABSTRACT

The purpose of this research was to compare preschool children's social behaviors before and after implementing community learning resources activities at Lamsalidthong Phatthana Community Child Development Center, Bangkok. The population included 3 classrooms of 90 preschool children, boys and girls, aged 3 - 4 years, studied in kindergarten preparatory class at the 1st semester in academic year 2024 at Lamsalidthong Phatthana Community Child Development Center. A sample group of 30 preschool children, studied in kindergarten preparatory class, Loma room was selected by simple random sampling, 1 classroom from 3 classrooms, all classrooms had similar characteristics. Tools used in the research included 24 community learning resources activities lesson plans and preschool children's social behaviors observation form including 3 aspects; accepting similarities and differences between individuals e.g., playing and doing activities with peers who are different from oneself, helping others who are different, conversing with children who are different, interacting well with others e.g., playing cooperatively with friends, smiling or greeting familiar adults, saying thank you and apologizing appropriately, and having the basics practices for being a good member of society e.g., following agreed-upon rules, acting as a leader or a follower, and listening to others' opinions with an IOC between 0.67 - 1.00. The duration of the experiment was 8 weeks, 3 days a week, 30 minutes a day during the experience enhancement activities with an IOC of 0.67 - 1.00 Statistics used in this research included mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

The results revealed that preschool children after implementing community learning resources activities had higher social behaviors than before the experiment with statistical significance at the 0.05 level, both overall and in each aspect including: accepting similarities and differences between individuals ($M = 8.20, SD = 0.89$),

interacting well with others ($M = 8.10$, $SD = 0.84$), and having the basics practices for being a good member of society ($M = 7.87$, $SD = 1.04$).

Keywords: Community learning resources / Social behaviors / Preschool children

บทนำ

ปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิตและการพัฒนาการในทุกด้าน เป็นช่วงวัยที่พัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดและเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับพัฒนาการในช่วงต่อไป กระทรวงศึกษาธิการ (2560: 27 - 31) ได้กล่าวถึง สภาพที่พึงประสงค์ด้านสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นพฤติกรรมด้านสังคมหรือความสามารถตามวัยที่คาดหวังที่จะให้เกิดกับเด็ก หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 6 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล ได้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เด็กแสดงออกทางสังคมด้านพฤติกรรมทางสังคม มาตรฐานที่ 8 กล่าวว่า เด็กปฐมวัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 26) ดังนั้น เด็กปฐมวัยที่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัยจะสามารถเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562: 1)

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสัดทองพัฒนา เป็นสถานศึกษาอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยอายุ 2 - 4 ปี จัดกิจกรรมมุ่งเน้นพัฒนาเด็กปฐมวัยรอบด้านอย่างมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพจากการสัมภาษณ์ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสัดทองพัฒนา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2566 (วรรณิ์ เต็นสมุทร, สัมภาษณ์, 2566) ได้สังเกตขณะเด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ได้แก่ การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ การประดิษฐ์ พบว่า เด็กมีพฤติกรรมไม่แบ่งปันของ แบ่งของในมือเพื่อนขณะทำกิจกรรมร่วมกัน ชีตเขียนผลงานและใบงานของเพื่อน มีคำพูดหยาบคาย เมื่อสัญญาณหมดเวลาเลิกเล่นคุณครูร้องเพลงเก็บของ เด็กจะทิ้งของไม่ช่วยเพื่อนเก็บ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน เมื่อคุณครูกระตุ้นบอกให้ช่วยเพื่อนเก็บของเด็กจะแสดงอารมณ์ฉุนเฉียว อารมณ์โกรธตะโกนเสียงดัง ร้องไวยวาย ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญต่อตัวเด็กและเพื่อนรวมถึงบุคคลรอบข้างในสังคมเพราะบุคคลที่ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ มักประสบความล้มเหลวในชีวิต ดังนั้นการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่สำคัญยิ่ง ด้านมนุษยสัมพันธ์การอยู่ร่วมกับผู้อื่นเด็กต้องได้รับการกระตุ้นให้รู้จักเล่นกับเพื่อน มีสัมพันธ์กับเด็กอื่น การให้เด็กมีโอกาสสร้างสัมพันธ์กับเด็กอื่น จะทำให้เด็กเรียนรู้การมีส่วนร่วม การแบ่งปัน การตอบสนองความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เด็กปฐมวัยควรได้รับการดูแลและพัฒนาตนเองในด้านพฤติกรรมทางสังคม เพื่อให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้และประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต การพาเด็กไปยังแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยให้เด็กเป็นผู้คิดสถานที่ที่เด็กสนใจโดยมีครูคอยให้การสนับสนุน เช่น กิจกรรมเยี่ยมชมร้านตัดผมและอยู่ชมมรณณต์เด็กได้พบผู้ใหญ่ในอาชีพต่าง ๆ ทำให้เด็กพูดคุยและเปิดรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การไปซื้อของที่ร้านค้าชุมชนทำให้เด็กมี

โอกาสพูดคุยทักทาย ขอบคุณและขอโทษรวมถึงส่งเสริมให้เด็กแสดงออกถึงมารยาททางสังคม หรือการเยี่ยมชมโรงสีชุมชนที่มีการตั้งข้อตกลงก่อนและหลังร่วมกิจกรรมการทำงานร่วมกันในบทบาท ผู้นำและผู้ตาม เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเหล่านี้มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก

ผู้วิจัยได้ศึกษาหาสาเหตุของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่เกิดขึ้น เด็กปฐมวัย เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากการเลียนแบบอย่างที่เกิดขึ้น ประสพการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงปฐมวัย มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความพร้อมในการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ตลอดจนบุคลิกภาพต่าง ๆ ต้องมีการอบรมสั่งสอนต่อเนื่องอย่างเหมาะสมจึงจะเกิดคุณธรรมหรือความดีได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมาตรฐานที่ 8 ตัวบ่งชี้ที่ 8.1 ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ตัวบ่งชี้ที่ 8.2 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ตัวบ่งชี้ที่ 8.3 ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม อีกทั้งสุรางค์ โค้วตระกูล (2559: 82) ได้กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กมักจะขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูจากทางบ้านที่สำคัญที่สุดก็คือความรัก ความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากพ่อแม่ทำให้เด็กกล้าที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูวางแผนการจัด ประสพการณ์ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากความสำคัญสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจ ทำ การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคม ของเด็กปฐมวัย เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนแสดงออกทางความคิดได้อย่างอิสระ ได้รับประสบการณ์ตรง จากการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม ให้เด็กปฐมวัยในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เด็กชายและหญิง อายุ 3 - 4 ปี ที่กำลังศึกษาชั้นเตรียมอนุบาล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสัดทองพัฒนา 3 ห้องเรียน จำนวนทั้งหมด 90 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชาย - หญิง อายุ 3 - 4 ปี ศึกษา ชั้นเตรียมอนุบาลห้องโลมา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชน ลำสัดทองพัฒนา เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายโดยแบบกลุ่ม 1 ห้องเรียนจาก 3 ห้องเรียน จำนวนทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำนวน 24 แผน โดยผู้วิจัยกำหนด แหล่งเรียนรู้ 8 แหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ละ 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที ซึ่งประกอบด้วย สัปดาห์ที่ 1 หน่วยชุมชนน่าอยู่ แหล่งเรียนรู้ร้านค้าชุมชน

สัปดาห์ที่ 2 หน่วยผักและผลไม้ แหล่งเรียนรู้สวนผักสวนผลไม้ชุมชน

สัปดาห์ที่ 3 หน่วยคมนาคม แหล่งเรียนรู้ถนนชุมชน

สัปดาห์ที่ 4 หน่วยข้าว แหล่งเรียนรู้โรงสีชุมชน

สัปดาห์ที่ 5 หน่วยอาชีพในฝัน หน่วยร้านค้าตัดผม

สัปดาห์ที่ 6 หน่วยหนูน้อยรักการอ่าน แหล่งเรียนรู้ห้องสมุดโรงเรียน

สัปดาห์ที่ 7 หน่วยดิน หิน ทราย แหล่งเรียนรู้ร้านวัสดุก่อสร้าง

สัปดาห์ที่ 8 หน่วยปลอดภัยไว้ก่อน แหล่งเรียนรู้ชุมชนมรดก

ในแต่ละแผนการจัดประสบการณ์ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ สารการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีดำเนินกิจกรรม สื่อ การวัดและการประเมินผลและบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ สำหรับแผนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยขั้นตอนกิจกรรม ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจผู้เรียน คือ ครูสำรวจความสนใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กมีความสนใจหรือ ต้องการเรียนรู้ และครูสำรวจความรู้เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เด็กต้องการจะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 วางแผนการเรียนรู้ คือ ครูและเด็กร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ สร้างข้อตกลงในการปฏิบัติตนในที่สาธารณะ สนทนาพูดคุย กำหนดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ที่เด็กต้องการเรียนรู้กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อกระตุ้นความสนใจ และร่วมกันสร้างแผนที่ไปแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เด็กสนใจ

ขั้นที่ 3 ดำเนินกิจกรรม คือ ครูนำเด็กไปแหล่งเรียนรู้ในชุมชนตามที่เด็กร่วมกันกำหนด ร่วมกันรับฟังความรู้ และคำแนะนำกิจกรรมจากวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน นั้น ๆ เด็กแบ่งกลุ่ม และแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่มลงมือปฏิบัติจริง เมื่อเสร็จกิจกรรมและเด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์

ขั้นที่ 4 สรุปและอภิปรายผล คือ เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันรวบรวมข้อมูลและนำเสนอผลงานที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจากการรับฟังความรู้จากวิทยากรและได้ลงมือปฏิบัติจริง

2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย รวม 3 ด้าน ได้แก่ด้านยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และด้านการปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประกอบด้วยชุดแบบสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาคะแนน ดังนี้

เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมเมื่อมีผู้ชี้แนะหรือทำได้ด้วยตนเอง	3 คะแนน
เด็กไม่แสดงพฤติกรรมทางสังคม	2 คะแนน
เด็กแสดงพฤติกรรมต่อต้าน	1 คะแนน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้จำนวน 24 แผน ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ใช้เวลาทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งในการหาคุณภาพครั้งนี้ได้ค่าเฉลี่ยที่ระดับ 0.67 - 1.00

2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย รวม 3 ด้าน ได้แก่ด้านยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และด้านการปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และกำหนดเกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ คือ 3, 2, 1 โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ซึ่งในการหาคุณภาพครั้งนี้ได้ค่าเฉลี่ยที่ระดับ 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. สังเกตพฤติกรรมก่อนการทดลอง (Pre-test) เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อเป็นข้อมูล (Baseline data) ก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นการบันทึกพฤติกรรมโดยการใส่ตัวเลขลงในแบบสังเกต ตามการแสดงพฤติกรรมทางสังคมให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ถ้าเกิดพฤติกรรมด้านทางสังคมรายด้านให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน เมื่อบันทึกการสังเกตครบ 3 ครั้ง คือ วันจันทร์ อังคาร พุธ วันละ 30 นาที เกณฑ์การประเมินเป็นระดับคะแนน 3, 2 และ 1

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งทำการทดลองในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน วันละ 30 นาที

3. สังเกตพฤติกรรมหลังการทดลอง (Post-Test) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ดำเนินการทดลอง 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมหลังการทดลอง (Post-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยชุดเดิม

4. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. วิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

3. เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์คะแนนจากพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ t - test dependent

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยภาพรวม

(n = 30)

รายการพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	n	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ผลต่าง	t	Sig.
			M	SD	M	SD			
พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	30	27	11.90	2.01	24.17	2.21	12.27	27.123	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า เด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M = 11.90$, $SD = 2.01$) และหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M = 24.17$, $SD = 2.21$) และมีค่าเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ ($M = 12.27$)

จากผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม แสดงว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีพฤติกรรมทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยจำแนกพฤติกรรมแบบรายด้าน

รายการพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	n	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ผลต่าง	t	sig.
			M	SD	M	SD			
1. ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล	30	9	4.10	0.84	8.20	0.89	4.10	17.33	.000*
2. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น	30	9	4.40	1.22	8.10	0.84	3.70	18.11	.000*
3. ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม	30	9	3.70	0.70	7.87	1.04	4.17	24.03	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำแนกพฤติกรรมรายด้าน

1. ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($M = 4.10$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.84$) และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($M = 8.20$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.89$) แสดงว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีค่าเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ ($M = 4.10$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น พบว่า ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($M = 4.40$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 1.22$) และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($M = 8.10$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.84$) แสดงว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีค่าเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ ($M = 3.70$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม พบว่า ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($M = 3.70$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 0.70$) และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย ($M = 7.87$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD = 1.04$) แสดงว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีพฤติกรรมทางสังคมด้านปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีค่าเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ ($M = 4.17$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสัดทองพัฒนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทั้งภาพรวม และแยกตามรายด้านโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสัดทองพัฒนาส่วนใหญ่ไม่แสดงพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล คือ เด็กไม่สามารถเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเด็กที่แตกต่างไปจากตน ด้านที่ 2 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น คือ เด็กไม่สามารถเล่นร่วมกับเพื่อนและไม่ยอมหรือทักทายผู้ใหญ่หรือบุคคลที่คุ้นเคยได้ และด้านที่ 3 ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม คือ เด็กไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลง เด็กไม่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามและเด็กไม่ยอมรับการประนีประนอมแก้ไขปัญหา ซึ่งจากการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยในระหว่างการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้น เด็กปฐมวัยได้แสดงพฤติกรรมทางสังคมในด้านต่าง ๆ จากประสบการณ์เดิมของตนเองและเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ที่เกิดจากการร่วมมือวางแผนในการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและได้ปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอนด้วยตนเอง เช่น การเดินทางไปร้านค้าชุมชน เด็กปฐมวัยได้เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนทั้งที่เหมือนตนเองและแตกต่างไปจากตน อีกทั้งปฏิบัติตามข้อตกลงในการเดินทาง การรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตาม การแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่พบเจอรวมไปถึงการยอมหรือการทักทายผู้ใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยมีบทบาทหน้าที่ในการกระตุ้นให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมทางสังคมในด้านต่าง ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมโดยการพาเด็กเดินทางไปยังสถานที่จริงให้เด็กได้เรียนรู้ถึงอาหารที่มีประโยชน์และไม่มีประโยชน์หลังจากวิทยากรให้ความรู้เด็กเรียบร้อยแล้วครูให้เด็กเลือกซื้ออาหารในร้านค้าอย่างอิสระ เด็กช่วยกันเสนอแนะในการเลือกซื้ออาหาร โดยครูสังเกตเห็นว่าเด็กส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อตกลงและปฏิบัติตนเป็นผู้นำผู้ตาม รวมถึงการประนีประนอมในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากการเรียนรู้ที่แหล่งเรียนรู้ชุมชนจะส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ใหม่ในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมและสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงศ์ (2559: 23) กล่าวถึง ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในสาขาอาชีพต่าง ๆ ซึ่ง ได้แก่ พ่อแม่ ญาติ เพื่อน พระ หรือผู้นำศาสนา ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้จากสิ่งที่เคยทำ ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ลองผิดลองถูกจากเรื่องที่รู้และไม่รู้ เพื่อค้นหาคำตอบความรู้ทักษะใหม่ ๆ แหล่งเรียนรู้จากสังคมเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากสถาบันต่าง ๆ จนเกิดความรู้ทักษะความรู้มากขึ้น ซึ่งการเรียนรู้จากสังคมนั้นได้จากสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสื่อมวลชน ชุมชน สถาบันทางเศรษฐกิจการเมือง

และการปกครองและเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยจากการสังเกตหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนทั้ง 8 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ร้านค้าชุมชน สวนผักสวนผลไม้ โรงสีชุมชน ร้านตัดผม ห้องสมุดโรงเรียน ร้านวัสดุก่อสร้าง อุโมงค์มรณต์ มีส่วนช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมแต่ละด้านอย่างชัดเจนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่าหลังการจัดกิจกรรม เด็กมีพฤติกรรมเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนที่มีความแตกต่างทางเพศ บุคลิกภาพ หรือความสามารถได้ดีขึ้น เช่น กิจกรรมเยี่ยมชมร้านวัสดุก่อสร้างและอุโมงค์มรณต์ เด็กได้พบผู้ใหญ่ในอาชีพต่าง ๆ ทำให้เกิดการพูดคุยเปิดรับความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น รวมถึงการช่วยเหลือเพื่อนที่ไม่คุ้นเคยในกิจกรรมกลุ่ม ด้านที่ 2 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น กิจกรรมที่จัดในแหล่งเรียนรู้ เช่น การไปซื้อของที่ร้านค้าชุมชนทำให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้การพูดคุย ทักทาย ขอบคุณ และขอโทษในสถานการณ์จริง ซึ่งทำให้เด็กแสดงออกถึงมารยาทสังคมและการพัฒนาด้านการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัยมากยิ่งขึ้น ด้านที่ 3 ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม พบว่ากิจกรรมเยี่ยมชมโรงสีหรือร้านตัดผม ที่มีการตั้งข้อตกลงก่อนและหลังร่วมกิจกรรมเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลง และการทำงานร่วมกันในบทบาทผู้นำและผู้ตาม เช่น การสลับหน้าที่กันเป็นผู้นำกลุ่มขณะเยี่ยมชม การตอบคำถามจากเจ้าของสถานที่ ซึ่งมีผลการเรียนรู้บทบาททางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิการ์ สุริยะมาตร (2560: 21) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมทางสังคมของเด็กจะมีลักษณะการเล่นรวมกันเป็นกลุ่ม สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงในกลุ่มได้ เด็กรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองได้ดีต่อเมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย (2561: 37 - 38) สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย แรกเกิด - 5 ปี เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมได้อย่างเหมาะสมเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันมีพฤติกรรมเชิงบวกกับเพื่อนเด็กด้วยกันและร่วมกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อนจนกิจกรรมนั้นแล้วเสร็จ และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 การสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน ได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และปรับตัวอยู่ในสังคม เด็กควรมีโอกาสได้เล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เด็กวัยเดียวกันหรือต่างวัยเพศเดียวกันหรือต่างเพศอย่างสม่ำเสมอ กระทรวงศึกษาธิการ (2560: 17) ซึ่งในการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้จากการลงมือทำ การระดมความคิดในการวางแผน ยอมรับและรับฟังความเห็นของผู้อื่น ซึ่งการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนนั้นควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การกำหนดบทบาทหน้าที่จัดกิจกรรมที่เหมาะสมวัย รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน กล่าวตามทฤษฎีของ Gagne (Gagne อ้างถึงใน ปัทมา โตนวิ 2561: 35) การจัดกิจกรรมตามแหล่งเรียนรู้ที่มีสิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นตัวกระตุ้นและจัดลำดับขั้นการจัดกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้เด็ก เกิดการเรียนรู้ได้ดี ดังนั้นการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้นต้องจัดกิจกรรมที่让孩子ได้คิด ได้แก้ไข้ปัญหา

ด้วยตนเองมากที่สุด เพื่อให้เด็กแสดงพฤติกรรมจากการสังเกตและเลียนแบบจากผู้อื่นที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อน ครู และอื่น ๆ เมื่อเด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือสถานที่ที่คุ้นเคย เด็กจะแสดงพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน คือ ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย จำนวน 8 สัปดาห์ 24 แผน การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้ โดยกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย จากการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นรายบุคคลนั้น พบว่า เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้านที่พัฒนามากขึ้น โดยเด็กรู้จักการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น รู้จักการปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันของสังคมและการปฏิบัติตนเป็นผู้นำ ผู้ตามได้รวมถึงการประนีประนอมแก้ไขปัญหา โดยผ่านการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทั้ง 4 ขั้นตอน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมได้มากที่สุดผ่านการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์และเด็กได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเองทุกขั้นตอน ดังนี้ ในขั้นที่ 1 คือ ขั้นสำรวจ ผู้เรียน ขั้นตอนนี้ครูสำรวจความต้องการและความสนใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กมีความสนใจหรือต้องการเรียนรู้ และครูสำรวจความรู้เดิมของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการจะเรียนรู้ ขั้นที่ 2 ขึ้นวางแผนการเรียนรู้ คือ ครูและเด็กร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ สร้างข้อตกลงในการปฏิบัติตนในที่สาธารณะ สนทนาพูดคุย กำหนดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ที่เด็กต้องการเรียนรู้ กับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อกระตุ้นความสนใจ และร่วมกันสร้างแผนที่ไปแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เด็กสนใจ ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินกิจกรรม คือ ครูนำเด็กไปแหล่งเรียนรู้ในชุมชนตามที่เด็กร่วมกันกำหนดร่วมกันรับฟังความรู้ และคำแนะนำกิจกรรมจากวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เด็กได้เห็นของจริง ได้สัมผัสของจริง ซึ่งสอดคล้องกับ ธนา นพคุณ (2564: 96) เด็กแบ่งกลุ่มและแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่มลงมือปฏิบัติจริง เมื่อเสร็จกิจกรรมและเด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ดูแลความเรียบร้อยและความสะอาด เช่น การเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ร้านค้าชุมชนเด็กได้รับบทบาทแตกต่างกัน คือ เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนในชั้นเรียนโดยเด็กแต่ละคนมีหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป เด็กส่วนใหญ่ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันก่อนเดินทางไปยังร้านค้าชุมชน ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป และอภิปรายผล คือ เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันรวบรวมข้อมูลและนำเสนอผลงานที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจากการรับฟังความรู้จากวิทยากรและได้ลงมือปฏิบัติจริง

บทบาทหน้าที่ของผู้สอนมีส่วนสำคัญยิ่งในการกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเด็กบางคนอาจจะไม่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ไม่กล้าท้าทายผู้ใหญ่ และไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะทั้งการกระทำหรือคำพูดให้เด็กมีความกล้าคิดกล้าทำและกล้าตัดสินใจ โดยการใช้คำพูดชื่นชมหรือการปรบมือจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมทางสังคมของตนเองเพิ่มมากขึ้น ครูผู้สอนต้องชี้แนะเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความมั่นใจและกล้าแสดงออกในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม

นอกจากเด็กปฐมวัยจะมีพฤติกรรมทางสังคมที่สูงขึ้นแล้ว เด็กยังมีการรู้จักการประนีประนอม แก้ปัญหา การสื่อสารถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ รู้จักการเป็นผู้นำผู้ตามและการปฏิบัติตนเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสถานที่สาธารณะ เด็กสามารถคาดเดาสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นและนำความรู้ใหม่ที่ได้รับมา พัฒนาความรู้เดิม สอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Jean Piaget (Jean Piaget, อ้างถึงใน ประกาศิต อานุภาพแสนยากร, 2556: 37) ที่เชื่อว่า เด็กทุกคนเกิดมาพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา และก่อให้เกิดพัฒนาการทางความคิด โดยการรับเอาความรู้ใหม่เข้ามา และปรับใช้ร่วมกับความรู้เดิมที่เด็กมี ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้ปรับตัวและสามารถนำความรู้ใหม่มาเพิ่มความรู้อีกเพื่อให้พฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จึงเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่สามารถเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากการกระทำได้ลงเล่นกิจกรรม ในสถานที่จริง สำรอง ทดลอง ตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเริ่มต้นเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้ทั้งภาพรวมและแยกตามด้าน คือ ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งหลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมที่สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้ไปทำกิจกรรมที่สถานที่จริง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองโดยจะมีวิทยากรให้ความรู้ในสถานที่นั้น ๆ การทำกิจกรรมในการลงพื้นที่จริงครูและเด็กร่วมกันกำหนดข้อตกลงในการเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้เด็กได้เข้าถึงสถานที่แห่งความเป็นจริง เกิดความสนุกสนานและความกล้าในการแสดงพฤติกรรมอย่างมั่นใจและสอดคล้องพฤติกรรมทางสังคมผ่านกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เด็กได้แลกเปลี่ยนความรู้เดิมและเพิ่มเติมความรู้ใหม่จากการเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่ตนเองสนใจและใช้แหล่งเรียนรู้เป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมให้มากที่สุด การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจึงสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยนั้น ครูควรศึกษาคู่มือและแผนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ ให้ครบถ้วนตามที่ได้กำหนดไว้ในแผน เพราะทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจะมีการสอนที่หลากหลายแตกต่างกันไป หากครูเตรียมการจัดกิจกรรมหรืออุปกรณ์ไม่พร้อมจะทำให้การจัดกิจกรรมไม่ราบรื่นและเด็กจะไม่เกิดความสนใจในการทำกิจกรรม

2. การวางแผนการเตรียมยานพาหนะในการรับ - ส่งเด็ก เนื่องจากบางแหล่งเรียนรู้มีระยะทางที่ไกลและเพื่อให้เหมาะสมกับเวลา

3. การดำเนินกิจกรรมควรมีการยืดหยุ่นเวลาในการจัดกิจกรรม ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนเวลาได้ตามความเหมาะสมและต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากเด็กทุกคนจะได้ทำกิจกรรมครบทุกคน จึงทำให้การจัดกิจกรรมต้องใช้เวลาที่เพิ่มมากขึ้นจาก 30 นาที เป็น 40 นาที

4. การวางแผนการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้องคำนึงถึงสภาพอากาศ ต้องมีความพร้อมในการเดินทาง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาหาแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนาพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยเฉพาะในข้อที่ 2.2 ยิ้มหรือทักทายผู้ใหญ่และบุคคลที่คุ้นเคยได้เมื่อมีผู้ชี้แนะหรือทำได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจเป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ได้ผู้เรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการยิ้มหรือทักทายผู้ใหญ่หรือบุคคลที่คุ้นเคยได้มากขึ้น

2. การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนทำให้เด็กมีความสนุกสนาน เด็กปฐมวัยให้ความสนใจ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสามารถนำไปพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมในด้านอื่น ๆ เช่น การดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีวินัยในตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สุริยะมาตร. (2560). การพัฒนากิจกรรมเสรีตามแนวคิดโฮสโคปในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช พ.ศ. 2560. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ธนา นพคุณ. (2564). การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน โรงเรียนนงค์เยาว์ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ประกาศิต อานภาพแสนยากร. (2556). การจัดการเรียนรู้. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ พิทักษ์ชวงศ์. (2559). การจัดการเรียนรู้ชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปัทมา โตฉวี. (2561). การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมตามแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนสุเหร่าทรายกองดิน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการปฐมวัยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วรรณิ เค้นสมุทร. (2566, 15 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนลำสัดทองพัฒนา [การสัมภาษณ์ส่วนตัว]
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2559). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย. และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **แนวแนะวิธีการเลี้ยงดู ดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามสมรรถนะเพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 0 - 5 ปี**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.